

проведенні огляду місця події. Наказ МВС України від 03.11.2015 р. № 1339 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.

6. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. Наказ МВС України від 07.07.2017 р. № 575 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

7. Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами. Наказ МВС України від 24.07.2017 р. № 621 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17>.

Суворова Анастасія Олексіївна,

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ ПОТЕРПІЛИХ ОСІБ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Неповнолітні особи з вадами психофізичного розвитку належать до особливої правової категорії серед населення, оскільки через дисонанс психічного та фізичного процесу організму, зниження функціональних можливостей нервової, в тому числі опорно-рухової системи не здатні повною мірою представляти власні інтереси серед суспільства, зокрема, забезпечувати захист повсякденного існування.

Конституцією України визначено, що найвищою соціальною цінністю у нашій державі є людина, її життя і здоров'я.[1]

У статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) фігурує поняття: «Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад» [2].

Вчинення кримінальних правопорушень відносно неповнолітніх осіб з вадами стрімко зростає і тільки професійність, своєчасність, інтелектуальна складова та глибина відчуттів слідчого зможуть повно та об'єктивно дослідити обставини злочину.

Однак, слід пам'ятати, що внаслідок зниження особистих функціональних можливостей дана категорія дітей не спроможна у повній мірі засвідчити детальну обстановку події та повідомити про вчинення кримінального правопорушення.

Встановлення обставин кримінального правопорушення відбувається шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, серед яких посідає важливе місце допит.

Цілком погоджуємося з думкою В. О. Коновалова, яка стверджує, що показання свідків, потерпілих, обвинувачених, підозрюваних та інших осіб можуть бути отримані в результаті здійснення у встановленій кримінально-процесуальній формі такої слідчої (розшукової) дії, як допит [3, с. 156].

Не слід ігнорувати той факт, що неповнолітні з вадами психофізичного розвитку не лише не здатні усвідомити подію в цілому, але й сповістити про деталі вчиненого випадку.

Неповнолітні особи з вадами психофізичного розвитку швидше забувають сприйняті події, однак досить часто передають прожиті факти шляхом видавання звуків та емоцій. Вони мають підвищену збудливість, відрізняються неврівноваженістю характеру. Їм властиві швидкі зміни настрою і поведінкових реакцій, що помітно позначається на їх свідченнях. Доцільно відмітити, що названі і деякі інші особливості психофізичного розвитку неповнолітніх проявляються також в процесі формування показань і в поведінці неповнолітнього на допиті.

Н. Ш. Сафін визначає формування показань неповнолітніх психологічним процесом, що характеризується повним і точним (або неповним і неточним – в залежності від конкретних об'єктивних та суб'єктивних обставин) сприйняттям конкретних подій і обставин за допомогою органів чуття і свідомості, запам'ятовуванням сприйнятого, переробкою і утриманням його в пам'яті, згадуванні і правильним відтворенням в ході допиту повних і достовірних даних про подію та обставини [4, с. 61].

Основними етапами тактики допиту неповнолітніх осіб з вадами психофізичного розвитку є:

1) підготовка до проведення допиту, під час якого необхідно скласти план проведення слідчої дії, встановити коло обставин, які необхідно з'ясувати, зібрати інформацію про неповнолітнього потерпілого (медичний висновок про патологічний стан здоров'я, про наявне захворювання, медичні протипоказання), з метою встановлення психологічного контакту, обрати комфортне для потерпілого місце та час допиту з ціллю створення обставин, що мають сприяти встановленню психологічного контакту і одержанню необхідної інформації, визначити коло учасників, які необхідні під час допиту;

2) проведення допиту, в ході якого з'ясувати основні моменти правопорушення для подальшої їх перевірки, під час якого з повагою відноситись до почуттів неповнолітнього, розуміти його прагнення до самостійності, спрямовувати постановку контрольних питань про обставини вчиненого кримінального правопорушення з метою встановлення психологічного контакту не принижуючи почуття неповнолітнього, залучити проведення спеціалістів, за допомогою яких визначити психо-емоційний стан потерпілого.

Якщо під час проведення допиту із звичайною категорією осіб великого значення набувають тактичні прийоми такі як використання

фактору раптовості, суперечностей у свідченнях допитуваного, створення напруги, то під час допиту із категорією неповнолітніх осіб з вадами доцільно притримуватись чіткого, уповільненого темпу, уникаючи різких рухів, емоцій та психоемоційного напруження, із обов'язковою перервою та відпочинком;

3) фіксація ходу та результатів, основним з яких є складання протоколу (ст. 104 КПК України), однак, неповнолітні з вадами є особливою категорією, яка не здатна в повній мірі засвідчити факт злочину, тож за пропозицією слідчого вони можуть виконати ті або інші креслення, малюнки, що пояснюватимуть його показання, в тому числі емоційний стан в момент та після вчиненого правопорушення. Ці документи, засвідчені підписами слідчого та учасниками залучаються до протоколу.

Крім цього, фіксацію допиту розглядають за допомогою застосування технічних засобів, однак слід звернути увагу на ймовірну проблематику даних пристроїв, використання яких може привезти до втрати довіри та контакту з неповнолітнім.

Особливим аспектом є надання можливості учасникам слідчої (розшукової) дії висловити думку щодо проведення допиту шляхом записання доповнень або зауважень.

Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні допиту. Окрім того, якщо особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, то ознайомлення такої особи з протоколом здійснюється у присутності її законного представника, який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою.

4) оцінка отриманих результатів та вирішення їх значення і місця в системі доказової інформації в даному кримінальному провадженні, оскільки оцінюючи покази осіб вказаної категорії варто звернути увагу не лише на повідомлення неповнолітнього, але й на емоційно-вольовий стан потерпілого, який в подальшому дозволить проводити перевірку даних показів серед інших осіб.

Враховуючи вищевикладене, з метою отримання об'єктивної інформації слідчому необхідно забезпечити сприятливі умови для проведення слідчої (розшукової) дії з неповнолітніми особами, серед яких має місце:

- обов'язкова присутність близької для неповнолітнього людини, яка в тісному контакті допоможе відчувати звичну для нього безпеку;
- місце проведення слідчої дії повинно бути максимально близьким до середовища, в якому проживає неповнолітня особа;
- питання, які ставляться неповнолітньому для з'ясування обставин ні в якому разі не мають містити верхній та зневажливий характер, не повинні принижувати почуття неповнолітнього;
- обов'язковість знайомства, під час якого слідчий матиме змогу розповісти про частинку свого життя, тим самим з'ясувати

спільні інтереси, захоплення та хобі, що дозволить між учасниками відпрацювати елемент психологічної довіри;

– попередньо з'ясувати у законних представників щодо стану здоров'я неповнолітнього, що дасть змогу слідчому за можливості залучити до слідчої дії спеціалістів та підготувати спеціальну техніку;

Отже, необхідно зазначити, що допити неповнолітніх осіб з вадами психофізичного розвитку, маючи свою складність та особливість, у свою чергу, потребують від слідчого ретельного планування допиту, наявності знань, навичок, життєвого та професійного досвіду.

Саме це сприятиме якісному, професійному проведенню даної слідчої (розшукової) дії, тож необхідно засвоїти правило: «Не дитина повинна розуміти Вас, а Ви її, оскільки Ви дитиною були, а вона дорослою – ще ні», ось чому не завжди варто покладатися на свій розум, іноді вирішення проблеми можна знайти лише поділившись своєю підтримкою.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я від 22.07.1946. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_599#Text.

3. Коновалова В. Е. Допрос: тактика и психология / Коновалова В. Е. – Х. : Консум, 1999. – 156 с.

4. Сафин Н. Ш. Допрос несовершеннолетнего подозреваемого в советском уголовном судопроизводстве (процессуальный и криминалистический аспекты проблемы) / Сафин Н. Ш. – Казань : Казан. ун-т, 1990. – 160 с.

Хить Юрій Петрович,

аспірант кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО (ДЕТЕКТИВА) І ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

З кожним роком інформаційні технології та інновації в галузі комп'ютерної техніки все більше проникають в професійну діяльність юриста. Протягом останнього десятиліття технології справляють визначний вплив на всю правоохоронну діяльність та все частіше відображаються у відповідному нормативно-правовому регулюванні. Наукою сформовано навіть поняття юридичної технології, як алгоритму, тобто системи дій, вчинюваних в відповідному порядку та у визначений спосіб, дотримання якого призведе до досягнення поставленої мети –